

Nettobidrag fra ikke-vestlige indvandrere og effekten af øget beskæftigelse¹

12. februar 2016

Indledning

Dette notat beskriver, hvordan nettobidraget til de offentlige finanser afhænger af oprindelse. Finanspolitikken vurderes i Danmark til at være holdbar med en holdbarhedsindikator på 0,3 procent af BNP. Herunder vurderes det, at ikke-vestlige indvandreres bidrag til den finanspolitiske holdbarhedsindikator er negativt på godt ½ procent af BNP (svarende til 11 mia. kr.), hvorimod vestlige indvandreres bidrag er positivt på omkring ½ procent af BNP (svarende til 10 mia. kr.). Dermed er indvandreres samlede påvirkning på de offentlige finanser omtrent neutral. Notatets opgørelse af nettobidrag fra indvandrere inkluderer offentlige indtægter og udgifter knyttet til indvandrere, men ikke offentlige indtægter og udgifter knyttet til indvandreres efterkommere.

Notatet beskriver dernæst sammenhængen mellem oprindelsesgruppers beskæftigelsesfrekvens² og deres nettobidrag til de offentlige finanser. Her findes det, at såfremt ikke-vestlige indvandreres beskæftigelsesfrekvens øges med 16 procentpoint, vil deres nettobidrag til de offentlige finanser være neutralt. Beskæftigelsesfrekvensen for ikke-vestlige indvandrere er knap 50 procent, hvor den for personer af dansk oprindelse er over 75 procent. Beskæftigelsesfrekvensen for ikke-vestlige indvandrere skal dermed stige til omkring 65 procent for, at de er holdbarhedsneutrale. Årsagen til, at en stigning til dansk niveau ikke er nødvendigt er, at udgifterne til børneomsorg og uddannelse til ikke-vestlige indvandrere er begrænsede, da indvandrere hovedsageligt har deres barndom i deres oprindelsesland.

¹ Beregningen er bestilt af CEPOS.

² Beskæftigelsesfrekvensen defineres som antallet af personer i beskæftigelse relativt til antal personer i den arbejdsdygtige alder. Den arbejdsdygtige alder er fra og med 17 år og til folkepensionsalderen. Folkepensionsalderen er 65 år i 2016, men stiger fremover som følge af Velfærdsaftalen og Tilbagetrækningsreformen.

Tekniske forudsætninger for beregningerne

DREAM-modellen er en langsigtet ligevægts-strukturmodel, der har som hovedformål at analysere den langsigtede finanspolitiske holdbarhed, og politikændringers konsekvenser for denne. Når DREAM-modellen bruges til at analysere effekter af ændringer i den økonomiske politik, er det dermed de langsigtede strukturelle ændringer, der analyseres, hvorimod kortsigtede og konjunkturafhængige effekter ikke medtages i analysen.

Den nærværende DREAM-model er kalibreret via nationalregnskabet fra 2011, hvor nationalregnskabet inden kalibreringen er blevet renset for konjunkturafhængige effekter. Den økonomiske krise er indarbejdet i modellen via Finansministeriets fremskrivning til 2020 ved at tillade, at en række af modellens parametre, der beskriver modellens økonomiske struktur og agenternes adfærd, må afvige fra deres strukturelle niveau. Fra 2020 tilpasses parametrene gradvist til DREAMs strukturelle niveauer. DREAM's grundforløb bygger på den nyeste udgave af DREAM modellen, se DREAM (2015)³, og medtager alt politik, der var vedtaget i august 2015. DREAM's grundforløb er tilpasset til FMs seneste fremskrivning frem til 2020 fra august 2015.

Eksperimentet afvikles som stød til økonomien fra og med år 2016, hvor udgangspunktet er DREAMs grundforløb. Herved danner eksperimentet et alternativforløb, som vurderes op imod DREAMs grundforløb. Det reale individuelle offentlige forbrug per person, givet personens køn, alder og oprindelse, fastholdes i alternativforløbene på samme niveau som i grundforløbet. Det reale kollektive offentlige forbrug fastholdes i alternativforløbene på samme niveau som i grundforløbet.

Opgørelsen af nettobidrag opdelt på oprindelse bygger på DREAMs generationsregnskab, som er beskrevet i DREAM (2015). Derudover er der sket en opdatering af generationsregnskabet. Dette medfører, at forbrugsrelaterede skatteindtægter fordeles via den disponible indkomst fordelt på køn, alder og oprindelse.

³ DREAM (2015): Langsigtet økonomisk fremskrivning 2015. København

Grundforløbet

DREAMs grundforløb beskrives nedenfor med hovedvægt på de emner, som er i fokus i alternativforløbene. For en uddybning henvises til DREAM (2015).

Makroøkonomisk udvikling

I Tabel 1 ses vækstregnskabet for DREAMs grundforløb, som dekomponerer væksten i BNP i faste priser. Frem til 2025 forventes en gennemsnitlig vækst på knap 2 procent om året. Derefter forventes væksten at falde en smule frem til 2045, hvorefter den igen forventes at stabilisere sig omkring 2 procent.

I tabellen ses det, at den underliggende trendvækst giver et konstant bidrag på 1,5 procent. Den konjunkturbetingende produktivitet trækker dog den anden vej, da denne først forventes at være neutral omkring 2018.

Det samlede arbejdsomfang målt ved antal arbejdstimer er konstant stigende i hele fremskrivningen. Stigningen er dog knap så kraftig fra 2025 til 2045, hvilket blandt andet hænger sammen med den aldrende befolkning. Endelig skal det bemærkes, at Tabel 1 beskriver væksten i Danmarks samlede BNP i faste priser. BNP-væksten per indbygger er lavere, da der er en konstant befolkningsvækst i fremskrivningen. Væksten i BNP per indbygger kan udregnes ved, at man trækker væksten i befolkningen fra væksten i BNP i faste priser. Dermed bliver den gennemsnitlige årlige vækst i real BNP per indbygger på 1,55 procent i perioden 2015 til 2025.

Tabel 1 - Vækstregnskab for DREAMs grundforløb, gennemsnitlige årlige vækstrater i procent

	2015-2025	2025-2035	2035-2045	2045-2055	2055-2065
BNP i faste priser	1.98	1.70	1.76	2.03	1.98
- Produktionsfaktoren	0.08	-0.10	-0.05	-0.07	-0.04
- Produktive enheder	1.91	1.81	1.81	2.10	2.02
- Produktivitet	1.21	1.57	1.52	1.51	1.55
- Underliggende trend	1.50	1.50	1.50	1.50	1.50
- Demografisk- og konjunkturbetinget	-0.28	0.07	0.02	0.01	0.05
- Samlet antal arbejdstimer	0.69	0.23	0.29	0.58	0.46
- Gennemsnitligt antal arbejdstimer	0.07	0.07	-0.03	0.05	0.05
- Beskæftigelse	0.61	0.16	0.31	0.53	0.41
- <i>Beskæftigelsesandel</i>	<i>0.09</i>	<i>-0.01</i>	<i>0.00</i>	<i>-0.01</i>	<i>0.00</i>
- <i>Arbejdsstyrken</i>	<i>0.52</i>	<i>0.16</i>	<i>0.31</i>	<i>0.53</i>	<i>0.41</i>
- Erhvervsfrekvens	0.04	0.06	-0.07	-0.05	0.05
- Forsørgelsesandel	0.05	-0.23	0.21	0.42	0.12
- Samlet befolkning	0.43	0.33	0.18	0.16	0.24

Kilde: Egen beregninger på DREAM

I Tabel 2 ses, hvorledes en række makroøkonomiske variable udvikler sig relativt til BNP i DREAMs grundforløb. Det private forbrug forventes at stige svagt frem mod 2030 som andel af BNP, hvorefter det stabiliseres. Det offentlige forbrug forventes at falde frem mod 2020, hvorefter det individuelle offentlige forbrug igen forventes at stige, hvilket skyldes alderssammensætningen i befolkningen, samt at der i DREAMs grundforløb antages en mer-vækst i sundhedsudgifter og ældreomsorg frem mod 2040. Investeringerne forventes at stige frem mod 2020, hvorefter de stabiliseres. Nettoeksporten forventes at falde, hvilket skyldes, at de andre komponenter samlet set stiger, hvorved importen stiger, samt at der forbruges en større mængde af den samlede produktion i hjemlandet, hvilket mindsker eksporten.

Beskæftigelsen stiger, hvilket skyldes stigningen i den samlede arbejdsstyrke. Beskæftigelsen stiger både i den private og den offentlige sektor. Stigningen i den offentlige sektor skyldes, at det reale offentlige forbrug stiger i DREAMs grundforløb, hvorved den offentlige sektor har brug for mere arbejdskraft. Nettoledigheden forventes at falde til 2,7 procent af arbejdsstyrken i 2020, hvorefter ledigheden stabiliseres.

Tabel 2 – Makroøkonomiske variable for DREAMs grundforløb

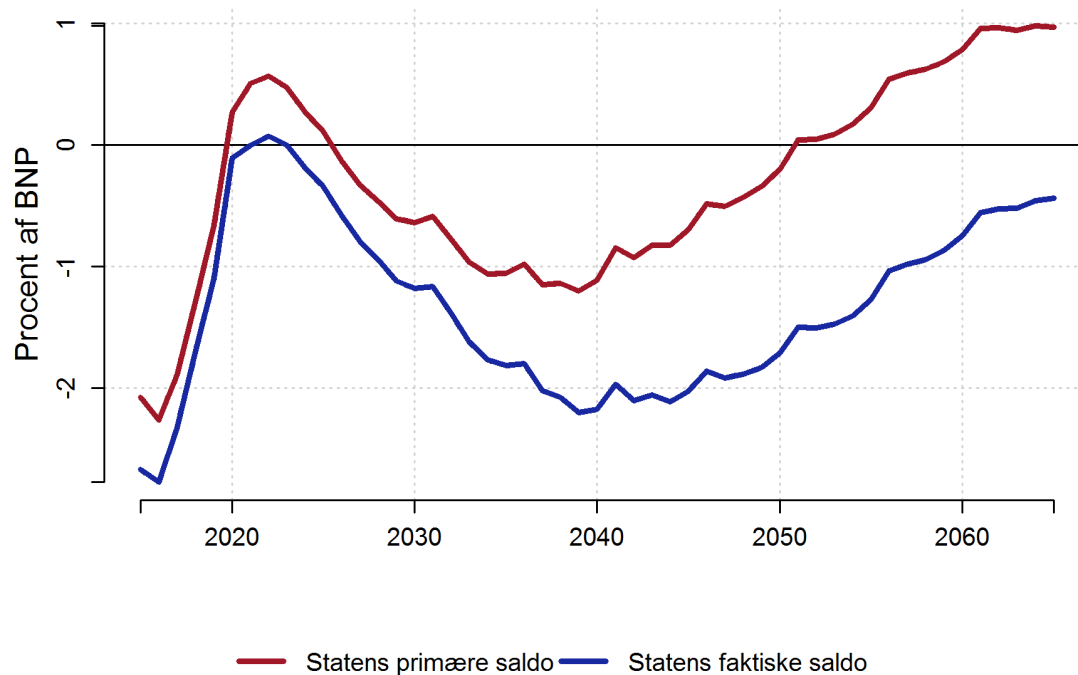
	2015	2020	2030	2040	2050
Procent af BNP					
Privat forbrug	48.3	48.6	50.7	50.5	50.5
Offentligt forbrug	26.5	25.2	26.2	27.2	26.9
- Individuelt offentligt forbrug	18.8	17.9	18.9	19.9	19.6
- Kollektivt offentligt forbrug	7.7	7.3	7.3	7.3	7.3
Nettoeksport	5.9	3.7	0.7	-0.1	0.0
- Eksport	43.8	42.7	40.5	39.8	40.1
- Import	37.9	39.0	39.8	39.9	40.1
Investeringer	19.3	22.5	22.5	22.4	22.6
- Private investeringer	15.6	19.3	18.5	18.5	18.8
- Offentlige investeringer	3.7	3.3	3.9	4.0	3.9
1000 personer					
Beskæftigelse	2635	2749	2836	2879	3009
- Private sektorer	1833	1940	1974	1981	2078
- Offentlige sektor	802	809	862	897	931
Procent af arbejdsstyrken					
Arbejdsløshed	3.6	2.7	2.7	2.8	2.8

Kilde: Egen beregninger på DREAM

Finanspolitisk udvikling

Finanspolitikken vurderes til at være holdbar i DREAMs grundforløb med en holdbarhedsindikator på 0,3 procent af BNP⁴. Finanspolitikken er dog hovedsageligt holdbar pga. et overskud, som kommer efter 2050. I 2020 og 5-6 år frem forventes den primære saldo at være positiv. Derefter forventes den primære saldo at være negativ i en lang årrække. Deraf følger, at underskuddet på den faktiske saldo forventes at blive på mere end 1 % af BNP i en lang årrække. Dette er ikke i overensstemmelse med budgetlovens maksimale tilladte underskud på 0,5 procent af BNP på statens faktiske strukturelle saldo. Udviklingen i statens primære og faktiske saldo kan ses i Figur 1. Fra 2020 og frem kan de to saldi betragtes som strukturelle.

Figur 1 – Statens primære og strukturelle saldo

Kilde: DREAM

⁴ Holdbarhedsindikatoren beskrives nærmere i DREAM (2015): Langsigtet økonomisk fremskrivning 2015. København

Nettobidrag opdelt på oprindelse

Via DREAMs generationsregnskab kan man opdele positive og negative bidrag til de offentlige finanser efter oprindelse. Dermed kan man opgøre nettobidraget til den primære saldo opdelt efter oprindelse. Nettobidraget til statens finanser for ikke-vestlige indvandrere og efterkommere er på -17 mia. kr. i 2015. Dette svarer til - 0,8 procent af BNP. I Tabel 3 ses hvorledes nettobidraget fordeles på alle oprindelsesgrupper i DREAMs generationsregnskab.

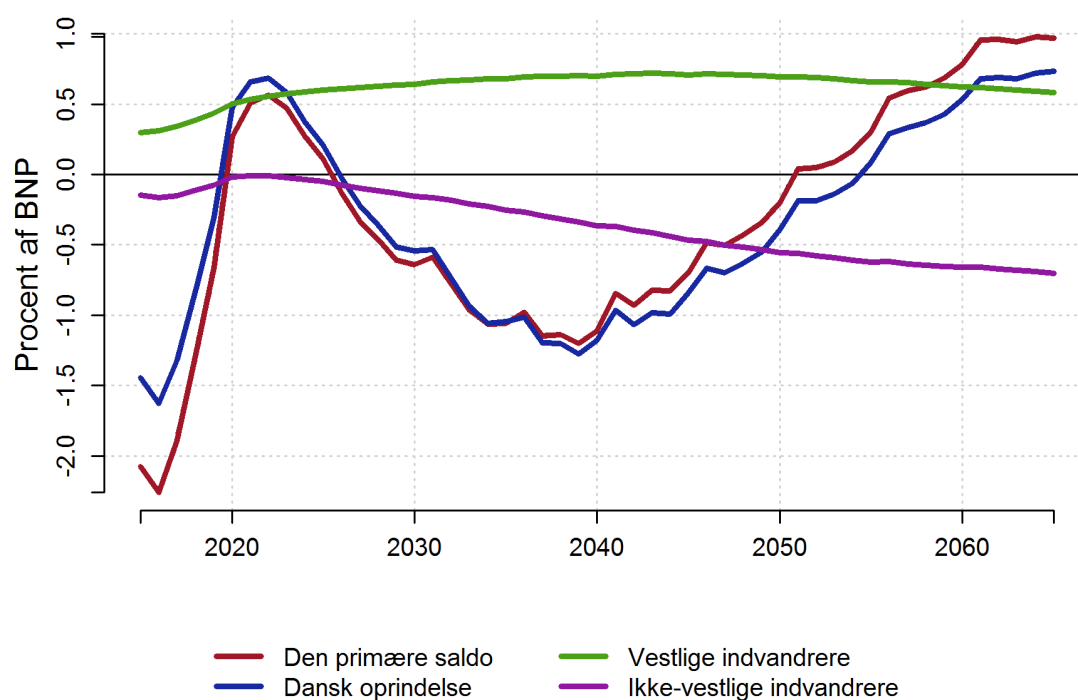
Tabel 3 – Nettobidrag til den primære saldo i 2015

	mia. kr.	procent af BNP
Personer af dansk oprindelse	-28	-1.4
Vestlige indvandrere	6	0.3
Vestlige efterkommere	-2	-0.1
Ikke-vestlige indvandrere	-3	-0.1
Ikke-vestlige efterkommere	-14	-0.7
I alt	-41	-2.1

Kilde: Egen beregninger på DREAMs generationsregnskab

I Figur 2 ses hvorledes nettobidraget udvikler sig over tid for personer af dansk oprindelse og hhv. vestlige og ikke-vestlige indvandrere.

Figur 2 – Statens primære saldo og bidrag fra indvandrere

Kilde: Egne beregninger på DREAMs generationsregnskab

Ud fra nettobidragene til den primære saldo opdelt på oprindelse kan man udregne de forskellige oprindelsesgruppers fremadrettede bidrag til den finanspolitiske holdbarhedsindikator. Holdbarhedsindikatoren afhænger ligeledes af den historiske udvikling, som ikke kan opdeles på oprindelse. I Tabel 4 ses hvorledes de enkelte oprindelsesgrupper fremadrettet bidrager til den finanspolitiske holdbarhed.

Tabel 4 – Bidrag til den finanspolitiske holdbarhedsindikator

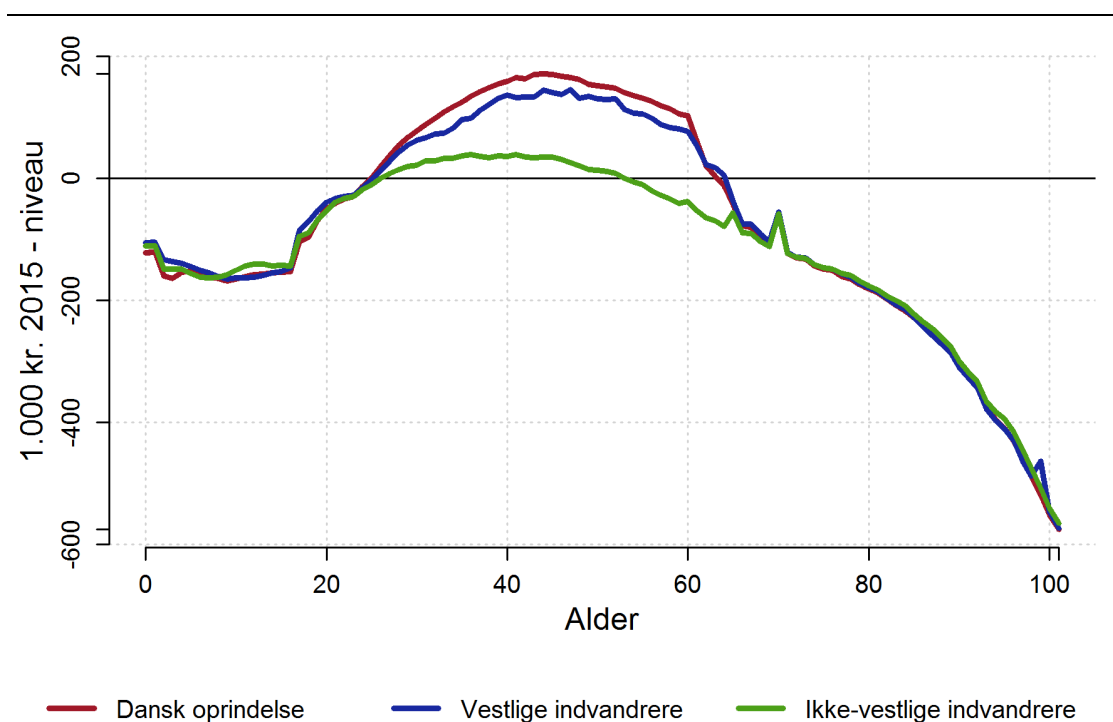
	mia. kr.*	procent af BNP
Vestlige indvandrere	10	0.5
Ikke-vestlige indvandrere	-11	-0.5
Personer af dansk oprindelse og efterkommere	9	0.5
Initial offentlig gæld	-2	-0.1
I alt	6	0.3

Kilde: Egen beregninger på DREAMs generationsregnskab

* Beløbet angiver det gennemsnitlige årlige bidrag til den finanspolitiske holdbarhed i 2015-niveau.

Figur 3 viser nettobidraget forfordelt på oprindelse i 2015. Som det ses er nettoudgifterne per barn/ung stort set uafhængige af oprindelse. Fra midten af 20'erne ses at oprindelse har betydning for nettobidraget. Disse forskelle skyldes tilknytningen til arbejdsmarkedet, som beskrives senere. Nettobidraget for oprindelsesgrupper mødes igen i pensionsalderne.

Figur 3 – Aldersfordelt nettobidrag per person i 2015 opdelt efter oprindelse

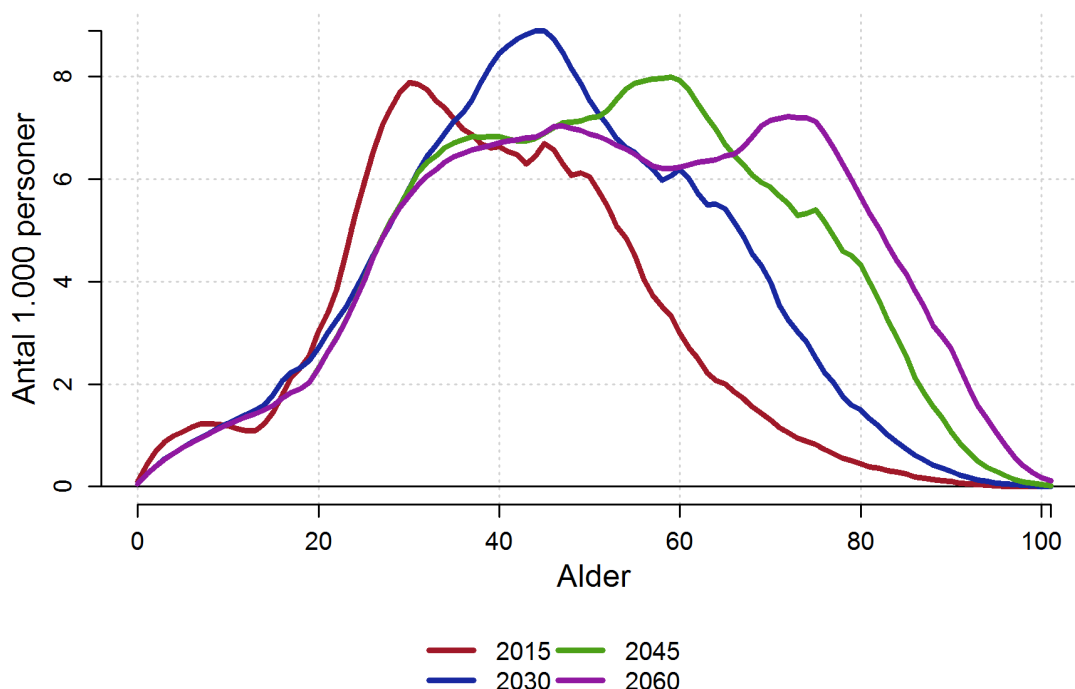
Kilde: DREAMs generationsregnskab

For en given alder (mellem 25 og 60) ses det, at nettobidraget er højest for personer af dansk oprindelse. Nettobidraget for vestlige indvandrere er en smule mindre positivt, men stadig klart positivt i aldrene fra 25 til 60. Nettobidraget for ikke-vestlige indvandrere er lavest, og kun svagt positivt i aldrene fra 25 til 50.

Figur 3 angiver nettobidraget i 2015 fordelt på alder og oprindelse. Hvis Figur 3 blev opgjort i et senere år end 2015, vil man se det samme fordeling oprindelsesgrupperne imellem. Figur 3 er dermed ikke alene nok til at forklare de resultater, som er beskrevet tidligere. Vestlige indvandreres stærkt positive bidrag til de offentlige finanser skyldes altså ikke, at de har et højere bidrag for en given alder. Det skyldes derimod, at indvandrere ikke har så mange – hvis nogen – år i Danmark som børn, hvor de (som alle andre børn) genererer et negativt nettobidrag.

Ikke-vestlige indvandreres nettobidrag er negativt i alle år, hvilket grundlæggende skyldes, at deres nettobidrag i aldrene mellem 25 og 60, er lavere end øvriges nettobidrag. Udviklingen i nettobidraget kan dog ikke forklares ud fra Figur 3. Frem mod 2020 sker der en forbedring af ikke-vestlige indvandreres nettobidrag. Denne forbedring skyldes den generelle forbedring vi ser i den primære saldo frem mod 2020. Fra 2020 og frem ses et fald i nettobidraget fra ikke-vestlige indvandrere. Dette skyldes den demografiske udvikling, som ses i Figur 4.

Figur 4 – Antal ikke-vestlige indvandrere i 4 udvalgte år

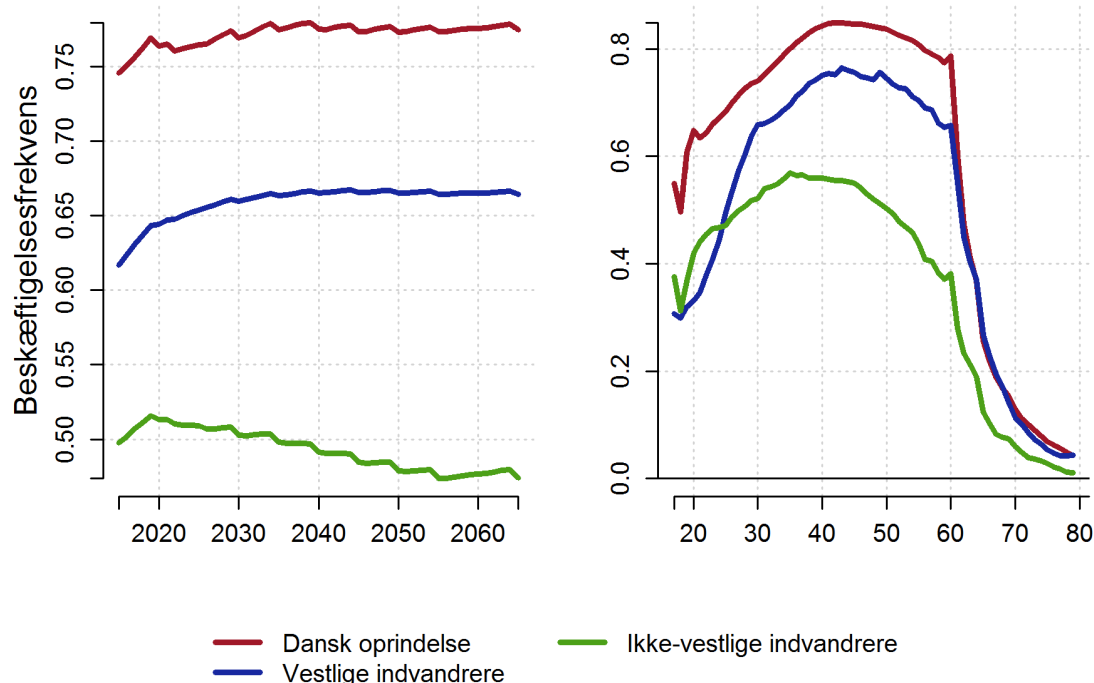
Kilde: DREAM

I Figur 4 ses antallet af ikke-vestlige indvandrere fordelt på alder i 4 udvalgte år. Som det ses er der relativt få børn i gruppen i alle årene. Dernæst ses det, at ikke-vestlige indvandrere hovedsageligt er mellem 20 og 60 år i 2015. Dermed er de fleste ikke-vestlige indvandrere i de aldre, som genererer et nettobidrag, der er positivt eller svagt negativt. I årene efter ses det, at antallet af ikke-vestlige indvandrere, der er over 60 år, stiger. Dermed stiger ældreudgifterne (særligt i form af øgede udgifter til folkepension og sundhedsudgifter) til ikke-vestlige indvandrere, hvilket er den primære årsag til, at nettobidraget for ikke-vestlige indvandrere falder i årene efter 2020.

Beskæftigelsesfrekvens opdelt på oprindelse

Hovedårsagen til at ikke-vestlige indvandres nettobidrag til de offentlige finanser i de arbejdsdygtige aldre er lavere end resten af befolkningen er, at deres beskæftigelsesfrekvens er markant lavere end den resterende befolkning. I Figur 5 ses beskæftigelsesfrekvensen opdelt på oprindelse. Beskæftigelsesfrekvensen har stor betydning for nettobidraget til de offentlige finanser i de arbejdsdygtige aldre, da personer i beskæftigelse bidrager positivt til nettobidraget i form af skatter. Personer udenfor beskæftigelse modtager derimod ofte indkomstoverførsler og påvirker dermed negativt til nettobidraget. Der ses dermed et stort sammenfald mellem figuren til højre i Figur 5 og Figur 3.

Figur 5 – Beskæftigelsesfrekvensen opdelt på oprindelse i grundforløbet

Kilde: Egne beregninger på DREAM

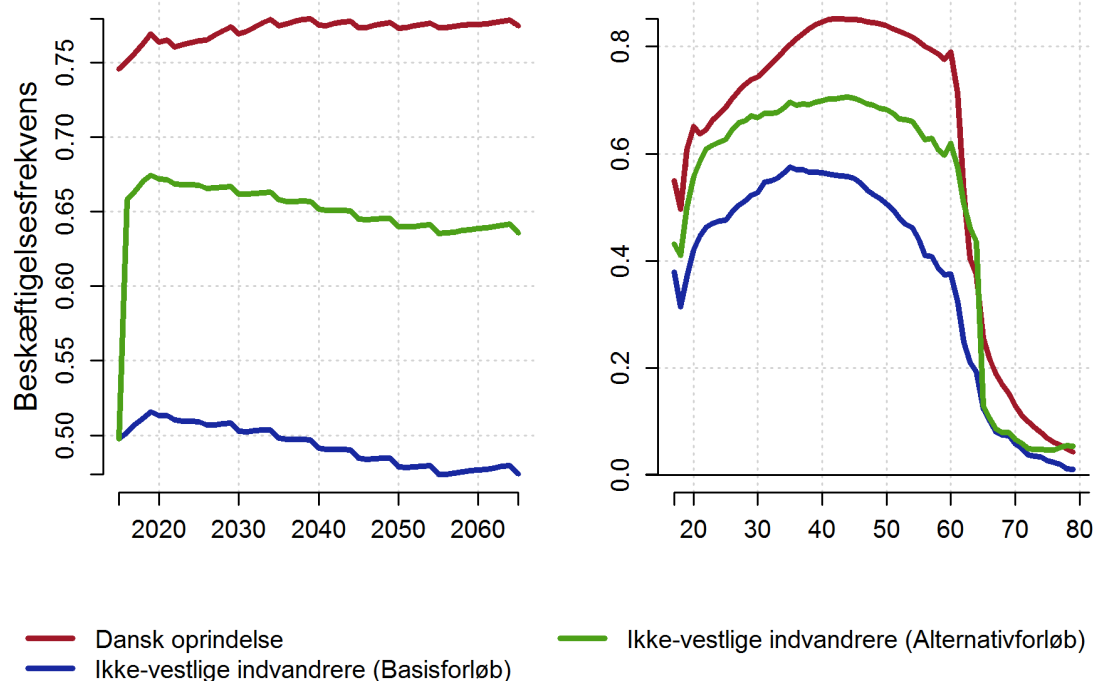
Anm.: Til venstre ses udviklingen i beskæftigelsesfrekvensen fra 2015 til 2065. Til højre ses den aldersfordelte beskæftigelsesfrekvens i 2015.

Løft i ikke-vestlige indvandreres beskæftigelsesfrekvens via en højere erhvervsfrekvens

I dette eksperiment løftes ikke-vestlige indvandreres beskæftigelsesfrekvens således, at bidraget fra ikke-vestlige indvandrere til den finanspolitiske holdbarheds-indikator bliver neutralt, hvor det i grundforløbet er på - 0,5 procent af BNP. For at dette sker, skal ikke-vestlige indvandreres beskæftigelsesfrekvens løftes med 16 procentpoint fra 2016 og alle år derefter.

Løftet i beskæftigelsesfrekvensen sker ved, at ikke-vestlige indvandrere, der er udenfor arbejdsstyrken, løftes ind i arbejdsstyrken. Disse personer tages fra følgende grupper: førtidspensionister, orlovsydelse, sygedagpenge, aktiveringsydelse, kontanthjælpsmodtagere udenfor arbejdsstyrken, overgangsydelse, flexydelse, introduktionsydelse og selvforsørgende udenfor arbejdsstyrken. Dermed tages der ikke personer fra følgende grupper: efterlønsmodtagere, studerende og personer på barselsdagpenge. For at hæve beskæftigelsesfrekvensen med 16 procentpoint, skal antallet af personer i førstnævnte grupper mindskes med 44 procent i 2016. På lang sigt skal antallet af personer i førstnævnte grupper mindskes med omkring 38 procent i forhold til grundforløbet.

Figur 6 – Beskæftigelsesfrekvensen opdelt på oprindelse i grund- og alternativforløbet

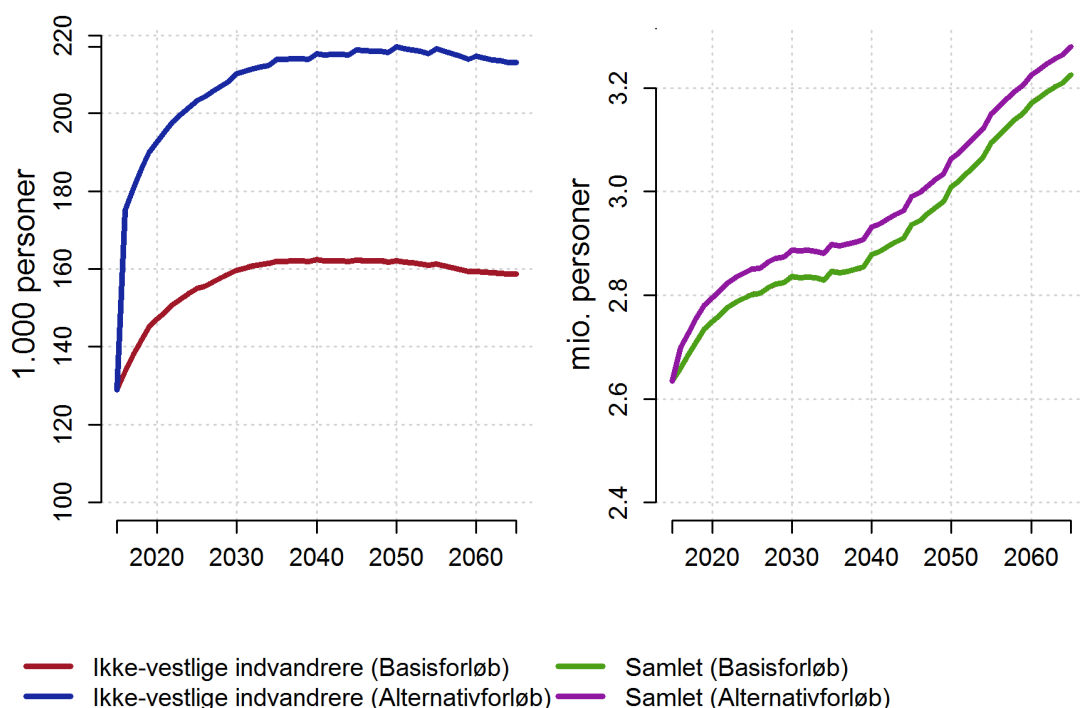

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Anm.: Til venstre ses udviklingen i beskæftigelsesfrekvensen fra 2015 til 2065. Til højre ses den aldersfordelte beskæftigelsesfrekvens i 2016.

I Figur 6 ses løftet i beskæftigelsesfrekvensen, som bevirker, at ikke-vestlige indvandrere ikke påvirker den finanspolitiske holdbarhed. Der ses en væsentlig ændring i beskæftigelsesfrekvensen for ikke-vestlige indvandrere, men beskæftigelsesfrekvensen i alternativforløbet ligger stadig under beskæftigelsesfrekvensen for personer af dansk oprindelse. Dette skyldes igen, at børnerelaterede udgifter til indvandrere er relativt lave.

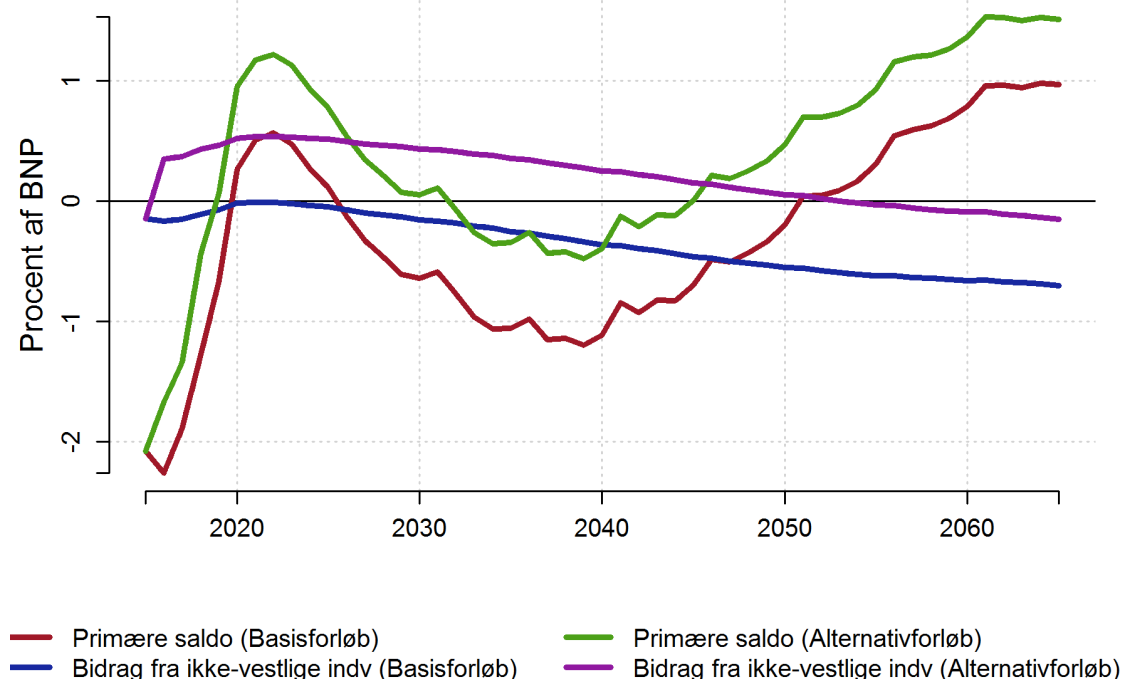
Figur 7 – Beskæftigelsen for ikke-vestlige indvandrere og hele befolkningen

Kilde: Egne beregninger på DREAM

I Figur 7 ser vi hvorledes antallet af beskæftigede stiger som følge af den øgede erhvervsfrekvens. Den samlede beskæftigelseseffekt er på 46.000 personer i 2020, og på længere sigt er den samlede effekt på omkring 55.000 personer. Det skal bemærkes, at effekterne skal tolkes som strukturelle effekter, da DREAM er en langsigtet strukturmodel, som det er beskrevet under tekniske forudsætninger. I Figur 8 ses hvorledes den øgede erhvervsfrekvens påvirker ikke-vestlige indvandreres bidrag til den primære saldo samt ændringen i den samlede primære saldo.

Figur 8 – Statens primære saldo og bidrag fra ikke-vestlige indvandrere

Kilde: Egne beregninger på DREAMs generationsregnskab

Makroøkonomiske effekter

En stigning i beskæftigelsesfrekvensen via en højere erhvervsdeltagelse for ikke-vestlige indvandrere vil betyde, at den samlede produktion vil stige relativt til grundforløbet. I Tabel 5 ses hvorledes det er stigningen i erhvervsfrekvensen, der bevirker, at produktionen stiger. Tabellen viser ændringen i den gennemsnitlige årlige vækst fra grundforløbet til alternativforløbet. Dvs. den gennemsnitlige årlige BNP vækst fra 2015 til 2025 er 0,14 procentpoint højere i alternativforløbet end i grundforløbet. Den gennemsnitlige årlige BNP vækst fra 2015 til 2025 er 1,98 procent i grundforløbet, og dermed altså 2,12 procent i alternativforløbet.

En stigning i arbejdsudbuddet⁵ medfører en højere produktion i DREAM pga. DREAMs generelle ligevægtsmekanismer. Når arbejdsudbuddet stiger kan virksomhederne producere mere for den samme pris, da de kan ansætte mere arbejdskraft til den samme løn. Virksomhederne kan dog ikke umiddelbart afsætte den større produktion, så derfor sætter de priserne ned, således at varerne/tjenesterne kan afsættes⁶. Virksomhederne sænker dog kun deres priser (og øger deres omsætning) såfremt omkostningerne per produceret vare falder.

⁵ Arbejdsudbuddet er den mængde arbejde, som arbejdstagerne ønsker at udføre for en given løn.

⁶ Det antages i DREAM, at eksportpriselasticiteten er – 5. Det vil sige, at hvis prisen på indenlandsk producerede varer reduceres med 1 procent, så øges eksporten med 5 procent.

Dette skyldes virksomhedernes ønske om, at maksimere deres profit. Når arbejdsudbuddet stiger, falder lønnen dermed, da arbejdstagerne ønsker at udføre en større mængde arbejde, og virksomhederne ønsker at ansætte flere arbejdstagere, men kun hvis lønnen (og dermed omkostningerne) falder. Denne tilpasningsmekanisme fortsætter indtil, at priserne, lønnen og omkostningerne er faldet til et niveau, hvor det øgede arbejdsudbud finder beskæftigelse i virksomhederne, og hvor den højere produktion kan afsættes.

Tabel 5 – Vækstregnskab, difference ift. grundforløbet, procentpoint

	2015-2025	2025-2035	2035-2045	2045-2055	2055-2065
BNP i faste priser	0.14	0.01	0.00	-0.01	-0.01
- Produktionsfaktoren	-0.03	0.00	0.00	0.00	0.00
- Produktive enheder	0.17	0.00	0.00	-0.01	-0.01
- Produktivitet	-0.04	0.00	0.00	0.01	0.00
- Underliggende trend	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
- Demografisk- og konjunkturbetinget	-0.04	-0.01	0.00	0.01	0.00
- Samlet antal arbejdstimer	0.20	0.01	0.00	-0.01	-0.01
- Gennemsnitligt antal arbejdstimer	0.03	0.01	0.00	0.00	0.00
- Beskæftigelse	0.18	0.01	0.00	-0.01	-0.01
- <i>Beskæftigelsesandel</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>
- <i>Arbejdsstyrken</i>	<i>0.18</i>	<i>0.01</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>-0.01</i>
- <i>Erhvervsfrekvens</i>	<i>0.19</i>	<i>0.01</i>	<i>-0.01</i>	<i>-0.01</i>	<i>-0.01</i>
- <i>Forsørgelsesandel</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>
- <i>Samlet befolkning</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>	<i>0.00</i>

Kilde: Egne beregninger på DREAM

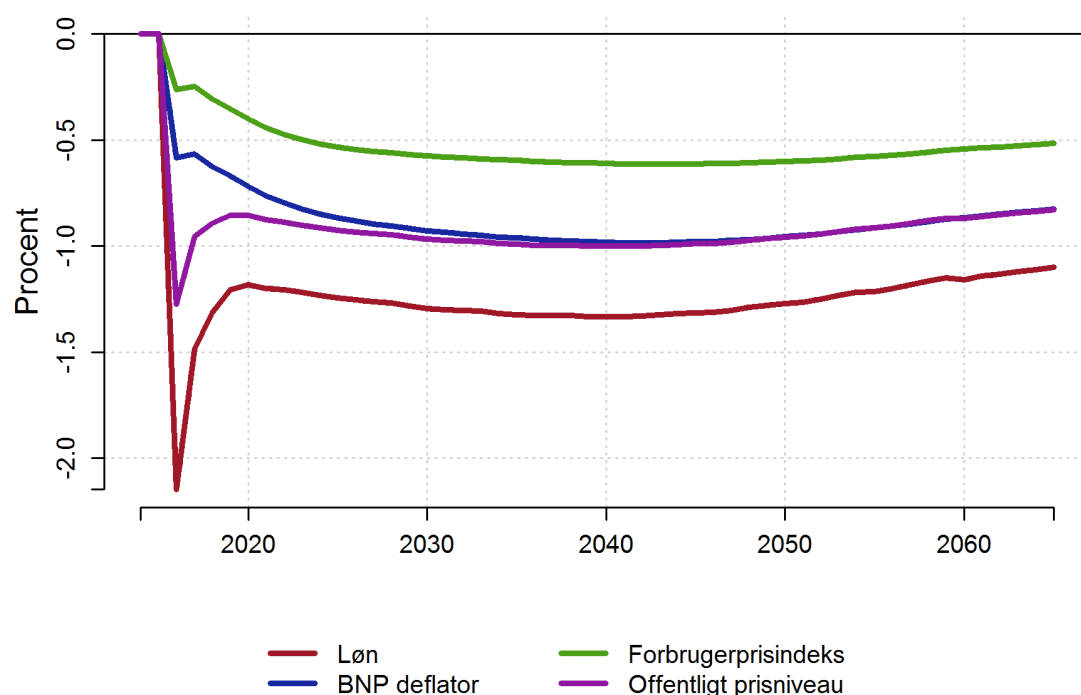
Som det ses af Tabel 5 kommer der et lille negativt vækstbidrag fra produktionsfaktoren i årene fra 2015 til 2025. Dette dækker over, at forbruget af materialer og kapital bliver mindre intensivt når lønnen falder, da man vil substituere over og bruge mere arbejdskraft relativt til materialer og kapital, når prisen på arbejdskraft falder.

Der kommer ligeledes et negativt bidrag fra den demografiske betingede produktivitet. Dette skyldes, at ikke-vestlige indvandrere har en lavere produktivitet end den gennemsnitlige produktivitet.

Som beskrevet falder lønnen og priserne i forhold til DREAMs grundforløb når erhvervsfrekvensen stiger. Som det ses i Figur 9 falder lønnen mere end det generelle prisniveau (BNP deflatoren). Dette skyldes, at der i produktionen også indgår materialer og kapital, og prisen på disse falder ikke i samme grad som lønnen. Dermed falder det generelle prisniveau ikke i samme grad som lønnen. Prisniveauet for offentlig produktion falder en smule mere end det generelle prisniveau. Dette skyldes, at der i produktionen af offentlige goder indgår en større andel af arbejdskraft end i produktionen generelt. Forbrugerprisindekset falder også, men ikke i lige så høj grad som lønnen og priserne på den

produktion, der produceres i Danmark. Dette skyldes, at en stor andel af forbrugsgoderne er importeret, hvorved det udenlandske prisniveau (som er konstant i forhold til grundforløbet) har stor indflydelse på forbrugerprisindekset.

Figur 9 – Prisudviklinger relativt til grundforløbet

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Anm.: DREAM er en langsigtet strukturmodel, og derfor bør effekter på reale værdier såvel som priser betragtes på længere sigt. De kraftige fald, der sker i priserne på kort sigt af et øget arbejdsudbud, bør derfor ses i relation til modellens tekniske egenskaber, og ikke i relation til kortsigtede økonomiske sammenhænge.

I Tabel 6 ses ændringerne i en række makrovariable i forhold til grundforløbet. Tabellen viser ændringer imellem alternativforløbet og grundforløbet. Eksempelvis forventes BNP i løbende priser at være 0,4 procent højere i alternativforløbet end i grundforløbet i 2030. Som det ses skyldes dette en positiv realeffekt samt en negativ priseffekt. Den procentvise ændring i realmængden og den procentvise ændring i prisen summerer til den procentvise ændring i den nominelle størrelse.

Real BNP stiger som det er beskrevet tidligere i forbindelse med vækstregnskabet. BNP deflatoren falder ligeledes, som det er beskrevet tidligere. Det reale privatforbrug påvirkes af to faktorer. Reallønnen falder, da vi i Figur 9 ser, at lønnen falder mere end forbrugerprisindekset. Omvendt stiger beskæftigelsen og dermed stiger forbrugernes samlede realindkomst. Den samlede effekt er, at det reale privatforbrug stiger, skønt at det private forbrug falder nominelt.

Tabel 6 - Makroøkonomiske effekter, ændringer i forhold til grundforløbet

	2015 †	2020	2030	2040	2050
Procentvis ændring					
BNP, Mia. kr.	1738	0.5	0.4	0.4	0.4
- Realeffekt		1.1	1.2	1.3	1.2
- Preiseffekt		-0.6	-0.8	-0.8	-0.8
Privat forbrug	840	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3
- Realeffekt		0.1	0.1	0.2	0.2
- Preiseffekt		-0.3	-0.5	-0.5	-0.5
Offentligt forbrug	460	-0.7	-0.8	-0.8	-0.8
- Realeffekt		0.0	0.0	0.0	0.0
- Preiseffekt		-0.7	-0.8	-0.8	-0.8
Eksport	761	1.8	2.3	2.5	2.4
- Realeffekt		2.2	2.9	3.1	3.0
- Preiseffekt		-0.4	-0.6	-0.6	-0.6
Import	659	0.8	0.8	0.8	0.8
- Realeffekt		0.8	0.8	0.8	0.8
- Preiseffekt		0.0	0.0	0.0	0.0
Private investeringer	270	1.7	1.0	1.0	0.9
- Realeffekt		2.2	1.6	1.6	1.5
- Preiseffekt		-0.5	-0.6	-0.7	-0.6
Offentlige investeringer	65	-0.4	-0.4	-0.5	-0.5
- Realeffekt		0.0	0.0	0.0	0.0
- Preiseffekt		-0.4	-0.5	-0.5	-0.5
Absolut ændring					
Beskæftigelse, 1000 pers.	2635	39	43	45	46
- Private sektorer	1833	36	39	41	42
- Offentlige sektor	802	3	3	4	4
Arbejdsløshed, procent	3.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Offentlige saldo, procent af BNP	-2.7	0.7	1.0	1.3	1.6
- Offentlige primære saldo	-2.1	0.6	0.6	0.6	0.6
- Offentlige nettorenteudgifter	0.6	-0.1	-0.4	-0.7	-1.1

Kilde: Egne beregninger på DREAM

† Grundforløbsniveau

Det reale offentlige forbrug er neutralt i forhold til grundforløbet, som det er beskrevet under de tekniske forudsætninger for beregningerne. Det reale offentlige forbrug ville kun ændre sig, hvis der skete en ændring i befolkningssammensætningen, som ville påvirke det individuelle offentlige forbrug. Befolkningssammensætningen ændres dog ikke i dette alternativforløb, og dermed ændres det reale forbrug heller ikke. Prisen på den offentlige produktion falder i forhold til grundforløbet, og dermed falder de samlede udgifter til offentligt forbrug i forhold til grundforløbet.

Eksporten stiger som følge af den øgede produktion. Hvorimod eksportprisen falder, således at den øgede produktion kan eksporteres. Importen inkluderer import af forbrugsgoder og materialer, der indgår i produktionen. Det er dermed hovedsageligt den øgede produktion, der trækker importen op.

De reale private investeringer stiger i forhold til grundforløbet, hvilket skyldes den stigende produktion, som kræver et større kapitalapparat. Årsagen til, at de reale private investeringer stiger mere i forhold til grundforløbet end produktionen stiger i forhold til grundforløbet er, at stigningen i produktionen sker i sektorer, der er mere kapitalintensive end produktionen generelt. De reale offentlige investeringer stiger også ganske svagt. Dette skyldes, at den offentlige sektor anvender lidt mere arbejdskraft og lidt mindre materialeinput, når lønniveauet falder. Det offentlige kapitalapparat holdes konstant i forhold til antallet af offentlige ansatte, så det offentlige kapitalapparat stiger dermed, når antallet af offentlige ansatte, stiger. Stigningen i de reale investeringer i den offentlige sektor i forhold til grundforløbet er dog mindre, end det fald vi ser i prisniveauet for investeringer relativt til grundforløbet, og dermed falder de samlede udgifter til offentlige investeringer i forhold til grundforløbet.

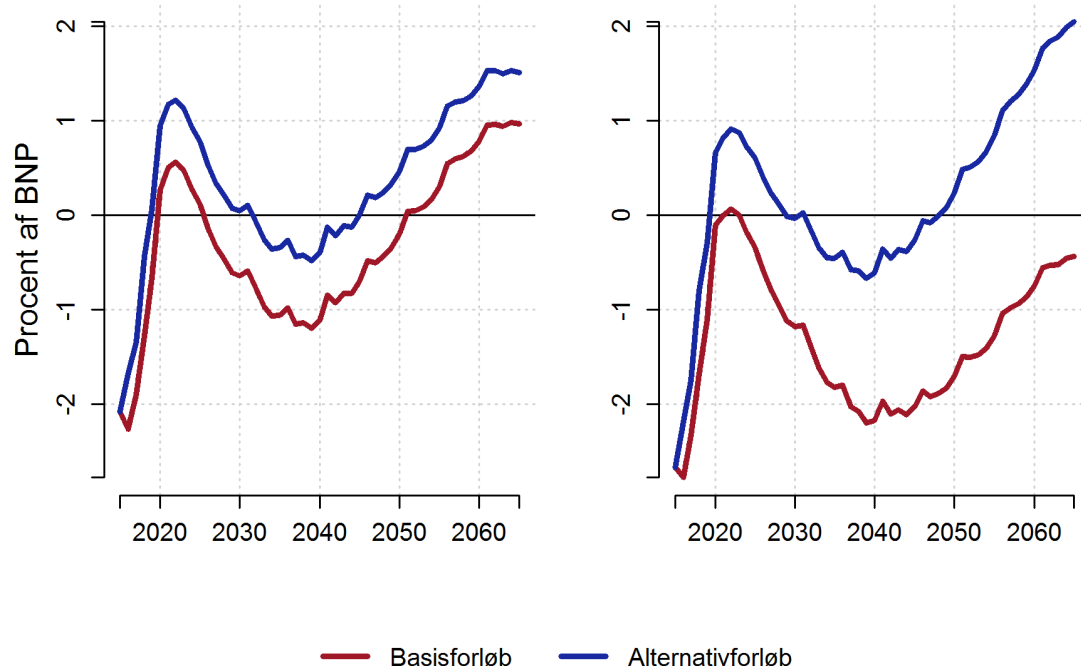
Den stigende beskæftigelsesfrekvens bevirker at den ekstra arbejdskraft hovedsageligt finder beskæftigelse i den private sektor, som det ses i Tabel 6. Der sker dog også en lille stigning i antallet af offentlige ansatte, da den offentlige sektor anvender lidt mere arbejdskraft og lidt mindre materialeinput i alternativforløbet relativt til grundforløbet.

Nederst i Tabel 6 ses det, at de offentlige finanser forbedres af en højere beskæftigelsesfrekvens for ikke-vestlige indvandrere. I næsten afsnit gennemgås påvirkningen på de offentlige finanser nærmere.

Finanspolitiske effekter

En stigning i ikke-vestlige indvandreres beskæftigelsesfrekvens vil påvirke den finanspolitiske holdbarhed positivt. Det vurderes at den finanspolitiske holdbarhedsindikator vil blive forbedret med 0,6 procent af BNP. Bidraget fra ikke-vestlige indvandrere går fra - 0,5 procent af BNP til 0, hvilket er hovedbidraget til den samlede effekt. Dernæst sker der en generel forbedring på 0,1 procent af BNP, der ikke kan tilskrives specifikke oprindelsesgrupper. Dette dækker blandt andet over indtægter fra virksomheder, der stiger i alternativforløbet. I Figur 10 ses effekten på statens primære og faktiske saldo som følge af en højere beskæftigelsesfrekvens for ikke-vestlige indvandrere. Som det ses er effekten konstant på den primære saldo. Effekten på den faktisk saldo stiger på sigt, hvilket skyldes de lavere renteudgifter / højere renteindtægter.

Figur 10 – Statens primære (til venstre) og faktiske saldo (til højre)

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Tabel 7 viser, hvorledes statens indtægter og udgifter påvirkes af en højere beskæftigelsesfrekvens for ikke-vestlige indvandrere. Den første kolonne viser de enkelte posters størrelse i procent af BNP i basisåret. I de næste kolonner vises ændringen mellem alternativforløbet og grundforløbet. Eksempelvis ses det, at budgetoverskuddet (statens faktiske saldo) i 2050 er forbedret med 1,6 procent af BNP. Dette kan også ses som differencen mellem de to linjer i Figur 10.

Tabellen viser ligeledes, at offentlige indtægter falder relativt til BNP fra grundforløbet til alternativforløbet. Dette lille fald skyldes, at den procentvise stigning i BNP fra grundforløbet til alternativforløbet er større end den procentvise stigning i de samlede offentlige indtægter. Dernæst ses et væsentligt fald i de offentlige udgifter i procent af BNP relativt til grundforløbet. Dette skyldes både, at udgifterne falder relativt til grundforløbet, og at BNP stiger relativt til grundforløbet. Under tabellen gennemgås resultaterne nærmere.

Tabel 7 – Finanspolitiske effekter, ændringer i forhold til grundforløbet

	2015 †	2020	2030	2040	2050
	Ændring i pct. af BNP				
Budget overskud	-2.7	0.7	1.0	1.3	1.6
- Primære budget overskud	-2.1	0.6	0.6	0.6	0.6
Offentlige indtægter	51.3	-0.2	-0.2	-0.3	-0.2
Direkte skatter	28.5	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
Kildeskatte	19.6	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
Øvrige direkte skatter	8.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Indirekte skatter	16.6	0.0	0.0	0.0	0.0
Punktafgifter	3.8	0.0	0.0	0.0	0.0
Moms	9.6	0.0	-0.1	-0.1	-0.1
Registreringsafgifter	0.9	0.0	0.0	0.0	0.0
Produktionsafgifter (inkl. Grundskyld)	2.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Andre offentlige indtægter	6.2	0.0	0.0	0.0	0.0
Offentlige udgifter	53.3	-0.8	-0.8	-0.9	-0.8
Offentligt forbrug	26.5	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3
Offentligt individuelt forbrug	18.8	-0.2	-0.2	-0.3	-0.2
Offentlige kollektive forbrug	7.7	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1
Offentlige indkomstoverførsler	17.8	-0.5	-0.5	-0.5	-0.5
Folkepension	6.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1
Førtidspension	2.1	-0.2	-0.2	-0.2	-0.2
Dagpenge, kontanthjælp mm.	2.0	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1
Øvrige indkomstoverførsler	7.7	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1
Offentlige investeringer	3.7	0.0	0.0	0.0	0.0
Statens nettoudgifter til subsidier	2.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Andre udgifter	3.2	0.0	0.0	0.0	0.1
- Netto renteudgifter	0.6	-0.1	-0.4	-0.7	-1.1

Kilde: Egne beregninger på DREAM

† Grundforløbsniveau i procent af BNP

Statens indtægter kommer via en række forskellige indtægtskilder, som hver især afhænger af en række faktorer. En stor del af statens indtægter kommer dog fra husholdningerne via direkte eller indirekte skatter. For disse gør det sig gældende, at beskatningsgrundlaget afhænger af husholdningernes indkomster via arbejdsmarkedsindkomster og indkomstoverførsler. Dermed følger en stor del af beskatningsgrundlaget lønniveauet. Statens samlede indtægter relativt til BNP kan deles op, som det ses nedenfor således, at vi kan betragte tre effekter: en realeffekt, en løneffekt og en BNP-effekt.

$$\frac{Rev_G}{P_Y Y} = \frac{Rev_G}{w} x \frac{w}{P_Y} x \frac{1}{Y}$$

Rev_G er statens samlede indtægter i løbende priser, w er det generelle lønniveau, P_Y er BNP-deflatoren og Y er BNP i faste priser.

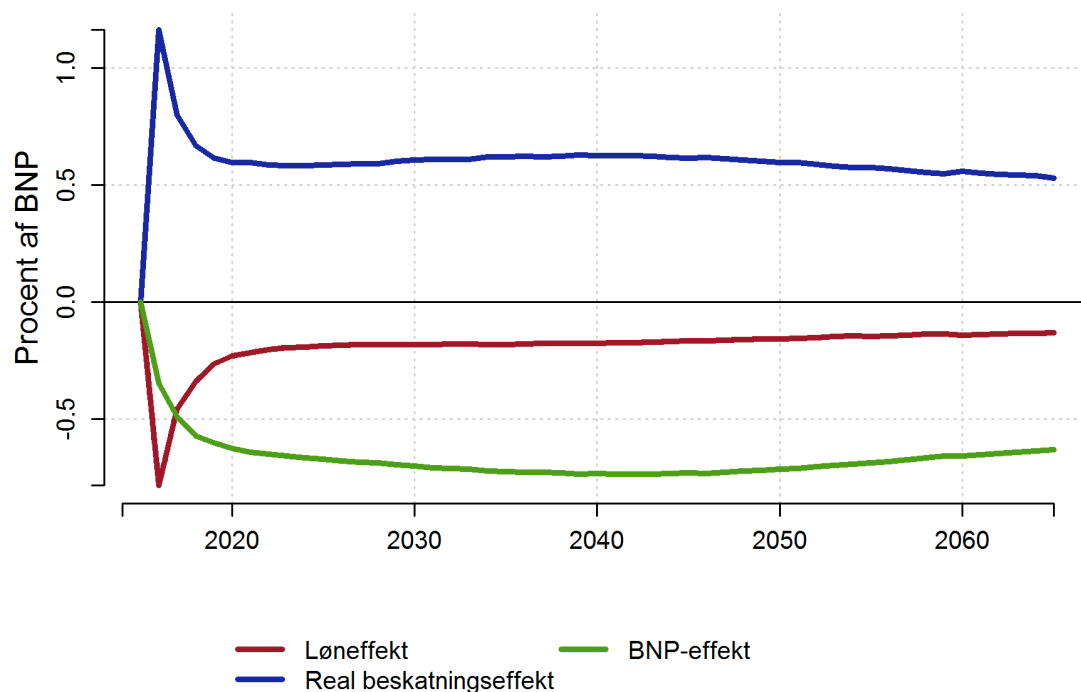
Den reale beskatning stiger hvilket skyldes, at det reale beskatningsgrundlag stiger, når ikke-vestlige indvandrere går fra at være udenfor arbejdsstyrken og til at være i arbejde, da lønindkomsten er højere end den eventuelle indkomstoverførsel de får i grundforløbet.

Lønniveauet falder i alternativforløbet relativt til grundforløbet. Lønniveauet falder også mere end BNP deflatoren, som det er beskrevet tidligere. Denne **løneffekt** gør, at beskatningsgrundlaget falder i forhold til BNP, når vi blot betragter ændringer i lønnen og BNP deflatoren relativt til grundforløbet.

BNP i faste priser stiger, som det er beskrevet tidligere. Denne **BNP-effekt** gør, at de offentlige indtægter, som andel af BNP, falder i forhold til grundforløbet.

De tre effekter kan samlet ses i Figur 11. Effekterne går i høj grad ud med hinanden. Dog trækker de to negative effekter samlet set mere end den positive realbeskatningseffekt. Dermed falder de offentlige indtægter svagt relativt til BNP som følge af en udfasning af efterlønnen.

Figur 11 – Ændringen i de offentlige indtægter i procent af BNP via de tre effekter

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Anm.: DREAM er en langsigtet strukturmodel, og derfor bør effekter på reale værdier såvel som priser betragtes på længere sigt.

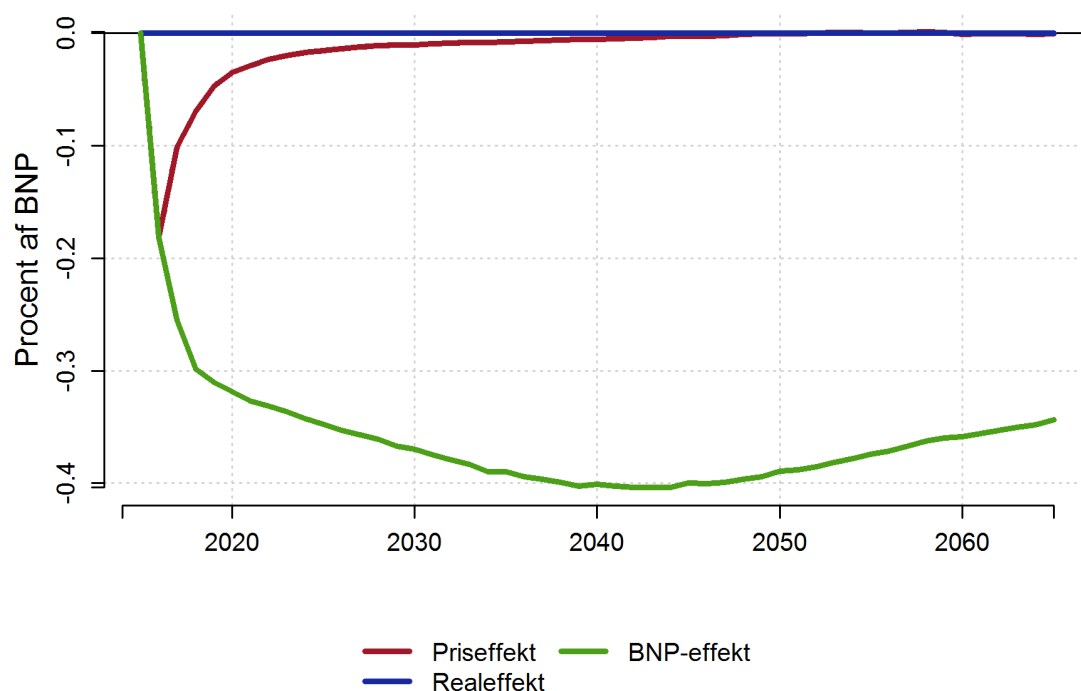
De samlede udgifter falder på lang sigt som andel af BNP i forhold til grundforløbet. De samlede udgifter består af to hovedgrupper, offentligt forbrug og udgifter til indkomstoverførsler. Dernæst indgår der også tre mindre udgiftsgrupper i de samlede offentlige udgifter. Det er offentlige investeringer, subsidier og øvrige udgifter. Udgifterne til disse tre grupper er stort set uændrede i alternativforløbet relativt til grundforløbet, når udgifterne opgøres relativt til BNP. Udgifterne til offentligt forbrug og indkomstoverførsler falder derimod som andel af BNP i alternativforløbet relativt til grundforløbet. Disse udviklinger gennemgås nedenfor.

Faldet i udgifterne til **offentligt forbrug** relativt til BNP kan deles op i tre effekter. En priseffekt, en realeffekt og en BNP-effekt. Disse tre effekter kan identificeres ved at udtrykket for udgifter til offentligt forbrug relativt til BNP opdeles i tre. Nedenfor ses de tre effekter, hvor P_G er det offentlige prisniveau, P_Y er BNP-deflatoren, G er det reale offentlige forbrug og Y er BNP i faste priser.

$$\frac{P_G G}{P_Y Y} = \frac{P_G}{P_Y} \times G \times \frac{1}{Y}$$

I Figur 12 ses det, hvorledes ændringer i de tre delelementer fra grundforløbet til alternativforløbet påvirker den samlede ændring i udgifterne til offentligt forbrug relativt til BNP.

Figur 12 – Ændringen i det offentlige forbrug i procent af BNP via de tre effekter

Kilde: Egne beregninger på DREAM

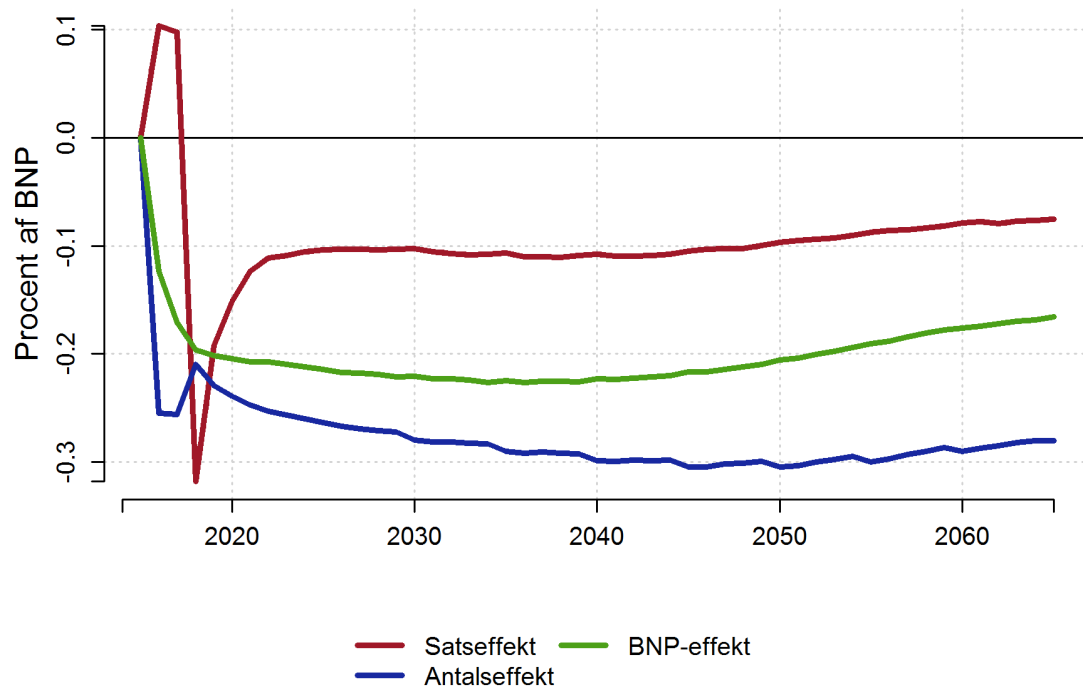
Som beskrevet tidligere i forbindelse med Figur 9, så falder prisniveauet for det offentlige forbrug mere end det generelle prisniveau relativt til grundforløbet i de fleste perioder. Dette skyldes, at der i produktionen af det offentlige forbrug indgår en større mængde af arbejdskraft. Denne udvikling bevirker, at udgifterne til det offentlige forbrug falder en smule som andel af BNP via **priseffekten** i de fleste perioder. Det reale offentlige forbrug ændrer sig ikke fra grundforløbet til alternativ-forløbet, og dermed er **realeffekten** ligeledes nul. **BNP-effekten** bevirker at udgifterne falder som andel af BNP. Som beskrevet tidligere, så stiger BNP i faste priser, når erhvervs- og beskæftigelsesfrekvensen øges. Som det ses i Figur 12 er det hovedsageligt den stigende produktion, der bevirker, at udgifterne til offentligt forbrug falder som andel af BNP.

Udgifter til indkomstoverførsler falder som andel af BNP. Denne udvikling dækker over en række effekter, der alle trækker i samme retning. Den samlede udvikling kan deles op i tre effekter. En satseffekt, en antalseffekt og en BNP-effekt, som matematisk kan opstilles således, Hvor *Transfer* er de samlede udgifter til indkomstoverførsler og *Sats* er en variable, der følger satsreguleringen.

$$\frac{Transfer}{P_Y Y} = \frac{Sats}{P_Y} \times \frac{Transfer}{Sats} \times \frac{1}{Y}$$

Satseffekten kommer af, at satserne til langt de fleste indkomstoverførsler følger det generelle lønniveau via satsreguleringen. I Figur 9 så vi at lønniveauet falder mere en BNP-deflatoren. Dermed bevirker satseffekten, at udgifterne til indkomstoverførsler falder som andel af BNP. Den kortvarige stigning, der ses i satseffekten skyldes, at satsreguleringen bygger på lønudviklingen to år tidligere, hvorved prisfaldet bevirker en positiv satseffekt i to år indtil satserne falder. Den efterfølgende kraftige negative reaktion i satseffekten bør tilskrives modellens tekniske kortsigtsegenskaber, og ikke ses i relation til kortsigtede økonomiske sammenhænge, der normalt forventes. **Antalseffekten** kommer af, at antallet af personer, der er berettigede til indkomstoverførsler falder, når beskæftigelsesfrekvensen øges. Dermed bevirker antalseffekten ligeledes at udgifterne til indkomstoverførsler falder som andel af BNP. Den sidste effekt, **BNP-effekten**, er den samme effekt som beskrevet tidligere. Denne effekt vil ligeledes betyde, at udgifterne til offentligt forbrug som andel af BNP, falder. I Figur 13 ses, hvorledes de tre effekter påvirker udgifterne til indkomstoverførsler relativt til BNP, hvor det ses at antalseffekten har størst betydning.

Figur 13 – Ændringen i indkomstoverførsler i procent af BNP via de tre effekter

Kilde: Egne beregninger på DREAM

Anm.: DREAM er en langsigtet strukturmodel, og derfor bør effekter på reale værdier såvel som priser betragtes på længere sigt.